

Autoschadebedrijf
„SOVEREIN”

Stichts End 16 - 1244 PN Ankeveen
Telefoon 035-60037

TAXI-CENTRALE
„SOVEREIN”

TAXI-CENTRALE - GARAGEBEDRIJF - ROUWGARAGE

035
63000

FRANS FENNIS

VERZETSTRIJDER EN ONDERWIJZER

*Voor
Kees J. van Laan.*

Tekst: Jan M. Veenman
Redactie: Wout Hilhorst
Coördinatie: Wim G. de Kwant Sr.
Uitgave: Stichting Bevordering Vermaak en Cultuur, Ankeveen
Druk: Drukkerij De Vries, Hilversum
Met dank aan: Sony Nederland
Taxicentrale Souverijn,
Autoschadebedrijf Souverijn,
Centrale Volksbank

Een woord vooraf

Het is een verheugend feit, dat bij de uitvoering van een nieuw woningprojekt, gelegen ten oosten van het Stichts End te Ankeveen gedacht werd deze nieuwe Ankeveense woongemeenschap de naam te geven van 'Frans Fennishof'.

De verzetstrijder en oud hoofdonderwijzer van de Ankeveense St. Josephschool (tegenwoordig Joseph Lokinschool) behoorde tot een van de unieke figuren die het dorp zo'n aparte glans meegaven.

Op 16 juni 1988 werden de sleutels overhandigd aan de eerste bewoners van het fraai gelegen 'Frans Fennishof'. Nadien volgde vrij spoedig de bewoning van de (voorlopig) overige 20 woningen.

In gedachte zie ik hem met goedkeurende blik langs de vele woningen wandelen. Je kunt het aan zijn gezicht zien dat het hem enigszins streelt dat deze wooneenheid naar hem vernoemd is. Natuurlijk kent hij de bewoners en wanneer je het hem vraagt, vertelt hij je honderd uit over de ouders en de grootouders van Francis, Peter, Harry, Theo, Joop, Annemarie en vele anderen die ooit tot zijn leerlingen behoorden. Trekkend aan zijn kromme pijp verjaagt hij met een wolk van tabaksrook de vele muggen die om hem heen dansen. Langzaam zie ik hem weer verdwijnen, maar niet nadat ik duidelijk zie dat hij alle bewoners van de 'Frans Fennishof' datgene wenst waarvoor hij bijna veertig jaar lang in het dorp gewerkt heeft: geluk, vrede en voorspoed.

Verwacht in dit 'Frans Fennis'-boekje geen historische verhandeling en geen aanwijzingen tot het uitleggen van de leer der opvoeding gedurende de periode dat Frans Fennis in het dorp woonde en werkte. Dit boekje wil slechts zijn bestemming vinden bij een ieder die het op prijs stelt vanaf zijn komst in Ankeveen mee te wandelen door de jaren heen dat hij in het dorp aanwezig was.

Dank komt toe aan allen die op enigerlei wijze mij in staat stelden te verwezenlijken hetgeen hier voor u ligt. Bijzonder dank aan Willy, mijn vrouw. Zij leefde voortdurend met mij mee; met alles wat Ankeveen en in dit bijzondere geval 'meester Frans Fennis' betrof.

Jan M. Veenman
Ankeveen, december 1988

1925 - Onderweg naar de koorrepetitie.

Franciscus Fennis

Geboren te Hilversum 19 februari 1901

Overleden te Ankeveen 28 februari 1971

Hoofd van de St. Josephschool te Ankeveen
van 1 september 1929 tot 19 februari 1966

Direkteur van het kerkkoor van de St. Martinus
van 1925 tot 1964

Secretaris-penningmeester van de Hollands-
Ankeveense polder van 1934 tot 1947

Zelden waren er zoveel bewoners van Ankeveen en velen daarbuiten bijeen als op donderdag 4 maart 1971.

De velen die die gure winterse weer trotseerden en komende uit alle lagen van de bevolking vormden een lange stoet van vele tientallen meters om 'meester Frans Fennis' te begeleiden naar zijn laatste rustplaats op het R.K. Kerkhof te Ankeveen.

De overweldigende belangstelling was niet zo verwonderlijk, want 'meester Frans Fennis' was meer dan veertig jaar een begrip voor het dorp geweest.

Zijn eerste jaren

Zijn eerste levensjaren bracht Franciscus (roepnaam: Frans) Fennis door in zijn geboorteplaats Hilversum, waar hij op 19 februari 1901 als zoon van de 'dorpsbarbier' werd geboren.

Hij kwam uit een bekend Hilversums geslacht. Stellig heeft zijn opvoeding een duidelijk pedagogisch signatuur gedragen, want van zijn zeven broers en zusters gingen er vier in het onderwijs.

Op negentienjarige leeftijd behaalde hij reeds de onderwijsakte, de hoofdakte en de godsdienstdiploma's A en B, waarna hij al vrij spoedig werd aangenomen als onderwijzer aan de St. Josephschool aan de Koninginneweg te Hilversum.

Kerkmuziek en Kerkzang

Groot was zijn liefde voor de kerkmuziek en kerkzang. Vooral de Gregoriaanse gezangen uit het Graduale van Loven en Vespers hadden zijn intense belangstelling.

Toen in 1925 het kerkkoor van de Ankeveense St. Martinusparochie een nieuwe directeur zocht, meldde hij zich meteen en werd tot zijn verwondering direkt aangenomen en als jong broekje voorgesteld aan de parochie-gemeenschap van een dorp „waar ik nog nauwelijks van gehoord had“, zo vertelde hij later gekscherend. Drie tot vier maal per week fietste hij met veel enthousiasme naar Ankeveen, het dorp waar hij al spoedig veel bekendheid kreeg en wat hij snel wegens zijn gemoedelijkheid en grotendeels Katholieke gezindheid, karakteriseerde als 'een Brabants dorp in Noord-Holland'. Toen hem eens gevraagd werd wat hij zocht in het afgelegen polderdorp, antwoordde hij: „ik zoek er niets, ik vind er alles“.

Huwelijk

Op 19 mei 1927 trouwde hij met de Vreelandse sluiswachtersdochter Maria (roepnaam: Rie) Martina Wiegman, met wie hij reeds enkele jaren verloofd was geweest. Het deed hem erg

veel deugd dat z'n jonge vrouw zo in de smaak viel bij zijn vele vrienden en kennissen.

Het jonge paar bleef in Hilversum, op de Eikbosserweg 23, wonen.

Toen later bleek dat hun huwelijk kinderloos zou blijven, konden zij deze grootste teleurstelling uit hun leven enkel verwerken door hun grote aanhankelijkheid voor elkaar.

Tijdens zijn afscheidsfeest van de school op zondag 1 maart 1965 zou hij van zijn innigste wens nog eens duidelijk blijk geven. Zij hadden het zich allemaal zo anders voorgesteld.

Wachtend, hopen en dromend zijn Frans en Rie geenszins van elkaar vervreemd. Integendeel want tijdens hun huwelijk zijn zij steeds dichterbij elkaar gekomen. Zij waren daardoor misschien meer aan elkaar verbonden dan ooit.

Hoofdonderwijzer

Dank zij grote durf en inzet van de toenmalige Ankeveense pastoor Jos. M. P. H. Lokin kwam de St. Martinusparochie te Ankeveen in 1928 in het bezit van een nieuw kerkgebouw en in 1929 in het bezit van een nieuwe school voor bijzonder lager onderwijs onder het patronaat van St. Joseph.

De jonge onderwijzer Frans Fennis solliciteerde direct naar de openstaande vacature van hoofdonderwijzer aan deze nieuwe school.

Na verschillende sollicitanten beoordeeld te hebben zag het gecombineerde kerk-schoolbestuur er toch wel wat in om de onderwijzer uit Hilversum, en inmiddels bekende directeur van het parochieel zangkoor, te benoemen als hoofd van de nieuwe school.

En zo gebeurde het dat Frans en Rie zich, ruim twee jaar na hun huwelijk, op 1 september 1929 definitief vestigden in Ankeveen.

De oude pastorie op het Hollands End, eens behorende bij de inmiddels gesloopte R.K. Kerk werd door het bestuur aangewezen als ambts-woning. Deze oude statige 19de eeuwse woning zou bijna 40 jaren lang hun verblijfplaats worden. Al spoedig bleek dat de keuze van het bestuur

1932 - Klas 3 en 4.

een goede was geweest. Frans bleek een geboren onderwijzer te zijn. Toegerust met een uitgebreide kennis op velerlei terrein maakte hem tot een echte 'meester'. Tevens beschikte hij over een grote mate van tact welke hem snel in staat stelde situaties op zijn juistheid te beoordelen en zich aan te passen bij de veranderde omstandigheden. Vooral in de latere oorlogsjaren, 1940—1945, zou hem deze eigenschap bijzonder te pas komen. Terwille van de objectiviteit dient vermeld te worden dat niet iedere dorpsbewoner het met hem eens was. Hij schuwde echter de confrontatie niet. Toelichting en respect voor de verschillende standpunten werden in de meeste gevallen tot uiting gebracht met een welgemeende handdruk.

Niet eenvoudig

Grondslag voor het onderwijs is mensenkennis. Vanuit deze stelling bestudeerde Frans zijn leerlingen niet enkel op school, maar zocht ze ook op in hun huiselijke omstandigheden.

Al was men dan verplicht zijn kind(eren) de lagere school te laten doorlopen of op z'n minst tot een bepaalde leeftijd naar school te sturen, in de praktijk kwam daarvan niet altijd voldoende terecht.

'Doorleren' was voor de plattelandskinderen al een hele bijzonderheid en er moest soms heel wat overtuigingskracht aan te pas komen om de ouders daartoe over te halen. Want . . . 'doorleren' kostte geld en zij die dan er toe overgehaald konden worden, hebben er dikwijls krom voor moeten liggen. Neen . . . het was beslist niet zo eenvoudig voor de leerkrachten uit de dertiger jaren, daarom hoed af voor hem en al zijn collegae die, gehonoreerd met een minimum-inkomen, zich met grote inzet wilden geven aan het onderwijs op het platteland.

Herinneringen

Vele oud-leerlingen hebben ondanks de spanningen die de economische crisis met zich meebracht, toch veel prettige herinneringen aan de Ankeveense lagere-school en in het bijzonder aan hun toenmalige meester Frans Fennis. Sommigen van hen weten zelfs nu nog heel nauwkeurig hoe zo'n schooldag in de dertiger jaren verliep.

Iedere werkdag begon eigenlijk met het bijwonen van de schoolmis om acht uur. Wie niet geweest was moest zijn afwezigheid 'met redenen omkleden' zoals op het rapport stond die iedere maand mee naar huis ging. De school bestond uit drie lokalen die aan een lange schemerige gang lagen. Het daglicht viel in de lokalen naar binnen door de grote ramen die zo gesteld waren dat, als je in de bank zat, je nét niet naar buiten kon kijken.

Nadat een ieder op zijn plaats zat volgde het morgengebed waarbij de kinderen met galmende stemmen God bijzonder dankten voor de weldaad dat Hij hun de voorbije nacht had bewaard en dat zij al de werken die zij die dag zouden verrichten aan Hem opdroegen en de

aflaten verdienen die daaraan verbonden waren. Na het morgengebed werden de antwoorden op de catechismusvragen overhoord die zij voor die dag uit het hoofd hadden moeten leren, over God, de Heilige Drie-eenheid, de aflaten en over allerlei soorten zonden.

Een uur per week kwam de pastoor al die onbegrijpelijke zaken uitleggen. Frans ging dan achter in de klas met rode inkt onze schriften zitten nakijken en kuchte met waarschuwende nadrukkelijkheid als een van de leerlingen de catechistische uiteenzettingen met onvoldoende aandacht volgde.

De dagen verliepen volgens een met de hand geschreven rooster dat, onleesbaar hoog, opzij van het schoolbord hing; rekenen, taal, lezen, schrijven, aardrijkskunde, geschiedenis, tekenen en zang waren de vakken die in een bepaalde regelmaat opgediend werden. Gymnastiek kwam niet op het menu voor, daarvoor diende het speelkwartier.

Voorlezen of vertellen bleven gewoonlijk beperkt tot de verjaardagen van leden van het Koninklijk Huis, gewijde feestelijke gelegenheden of tot het moment dat de klas zich bijzonder verdienstelijk had gemaakt.

De zangkunst heeft Frans altijd bijzonder aangesproken. Het klassikale repertoire begon meestal met de nationale gezangen als: 'Waar de blanke top der duinen', 'Wier Neerlands bloed door d'aderen vloeit' en leidde vervolgens langs ondoorgrondelijke teksten naar het slotkoor, de canon over vader Jacob die nog sliep terwijl alle klokken reeds luiden.

Onder het metalen schuifje in het midden van de bank zat een glazen potje dat regelmatig door 'de meester' uit een soort borrelfles met een gebogen glazen buisje door de kurk met Prima Galnoten Blauwe Schrijfinkt gevuld werd. De kroontjespen diende eerst een paar keer over de tong gehaald te worden omdat anders de inkt niet goed pakte.

Achterin de klas hingen de tekeningen die door

Frans met minimaal een zes gehonoreerd werden. Bollenvelden die sprekend op elkaar leken, dorpjes met spitse kerktorens van dezelfde architect en vazen met tulpen die kennelijk uit dezelfde winkel kwamen. In de hoek van iedere klas stonden de bekende zwarte gietijzeren kolencachels die in de winter de ruggen schrooiden van de dichtsbij zittende leerlingen.

Het jaarlijkse schoolreisje

Het jaarlijkse schoolreisje vroeg aan Frans en zijn vrouw Rie heel wat voorbereidingen. Schoolreisjes zijn misschien al zo'n kleine honderd jaar oud, maar tussen de schoolreisjes uit de jaren dertig en die van tegenwoordig zit nogal enig verschil. Het grootste probleem was dat het beslist niet veel mocht kosten.

De crisistijd was immers net begonnen en ook in Ankeveen heerste werkeloosheid. Maanden van voorbereiding gingen er dan ook aan vooraf. Sommige kinderen waren nog nooit verder geweest dan de speeltuin Oud Valkeveen bij Naarden en dat was al iets waar je niet over uitgesproken kwam. Een van de eerste reisjes die voor de schooljeugd (enkel de hoogste klassen) georganiseerd werd was naar de 'Duivelsberg' te Berg en Dal bij Nijmegen (1930). Voor de meeste kinderen leek dit heuvelachtige gebied net zo iets als de Alpen.

Met de motorschuit van de gebroeders Veenman, genaamd 'Broedertrouw' naar IJmuiden was het programma voor het jaar 1931. De afvaart vond plaats aan de Loodijk, alwaar het gezelschap vrolijk uitgewuifd werd door de vele ouders en . . . het fanfarekorps 'De Vriendschapskring'. Ja, wie had er in het begin van de dertiger jaren niet gehoord van onze beroemde vliegers Van der Hoop, Van Koppen, Frijns en vele anderen. De snelle postvlucht naar Nederlands Indië (Indonesië) en terug haalde de gehele wereldpers. De piloten werden bewonderd of benijd om hun moed. Frans was een enthousiast verteller en sleepte je in een ademloze spanning

19-7-1932 - Schoolreisje;
achterste rij: N.N., Jan Mathlener, Frans Fennis,
Gretha Knops, Rie Fennis-Wiegmans.

in gedachte mee met zo'n 'kist', zwevend over genadeloze woestijnen, onbarmhartige oerwouden, eindeloze zeeën en tropische eilanden. En daar stond je dan, met de hele klas, tijdens het schoolreisje in 1932 op onze nationale luchthaven Schiphol bij zo'n veel besproken vliegmachine. De piloot vertelde dat hij over enkele dagen weer naar het verre Nederlands Indië vertrok en jij mocht dan zo'n 'kist' even aanraken . . .

De kinderen van toen zijn de ouders en de grootouders van nu. Nog steeds vertellen zij over die onvergetelijke schoolreisjes, die zij soms na vijftig jaar, nog in details kunnen navertellen. Op het eind van zo'n dag werden de leerlingen getrakteerd op een glas 'grenadine' of een 'kogelflesje' en onder het zingen van de

vaderlandse liederen werd dan weer de terugweg aanvaard. Nadat zo'n schoolreisje achter de rug was werd er thuis en op school nog veel over nagepraat. Volgens Frans waren schoolreisjes ook een vorm van onderwijs, hoewel deze mening in de jaren dertig door velen niet gedeeld werd. In de jaren vijftig blijkt het echter een wezenlijk onderdeel te zijn in de leer der opvoeding.

De schoolreisjes van de Ankeveense St. Joseph-school werden door de oorlogshandelingen onderbroken van 1939 tot 1947. Het was de periode dat de schrijver van deze biografie op genoemde school zat . . .

De Hollands-Ankeveense polder

Toen in 1934 de secretaris-penningmeester van de Hollands-Ankeveense polder de heer Chris van Blarcum (de laatste officiële bewoner van het Rechthuis te Ankeveen) overleed werd Frans verzocht deze functie tijdelijk over te nemen. Het eeuwen oude polderarchief werd op een regenachtige avond op een kruiwagen bij hem thuis bezorgd. Hij ordende de vele eeuwen oude documenten en werd al gauw geboeid, door het lezen van de stukken, over de geschiedenis van het polderrijke gebied. De geschiedkundige bestudering van Ankeveen zou later een van zijn grootste hobby's worden. De tijdelijke functie in het polderbestuur werd al heel spoedig omgezet in een definitieve, wat in het begin reeds de opzet van het polderbestuur was. Het secretariaatschap bleef hij vervullen tot het jaar 1947.

Een sociale functie in het dorp

De populaire hoofdonderwijzer werd al gauw een vraagbaak voor een grote verscheidenheid van 'zaken' die zich in het dorp voordeden. Met het invullen van formulieren, het samenstellen van gedichten, het maken van levensschetsen, het geven van bijlessen, het adviseren in persoonlijke en zakelijke aangelegenheden hielp hij daar

waar mogelijk was. In zijn gastvrije woning ontving hij jong en oud en wist hen te boeien met zijn sprankelende verteltrant. Met zijn zware basstem vertelde hij de laatste moppen, anekdotische voorvallen of karakteriseerde de vele mensen die hij ontmoette. Het was de tijd dat hij nauw contact onderhield met de literatoren uit de dertiger jaren. Anton Coolen kon hij tot zijn goede relaties rekenen. Tijdens de gesprekken barstte hij vaak in een door de kamer galmende lachbui uit. Een glas brandewijn met suiker sloot veelal in de kleine nachtelijke uurtjes een bezoek bij Frans en Rie af.

St. Nicolaasfeest

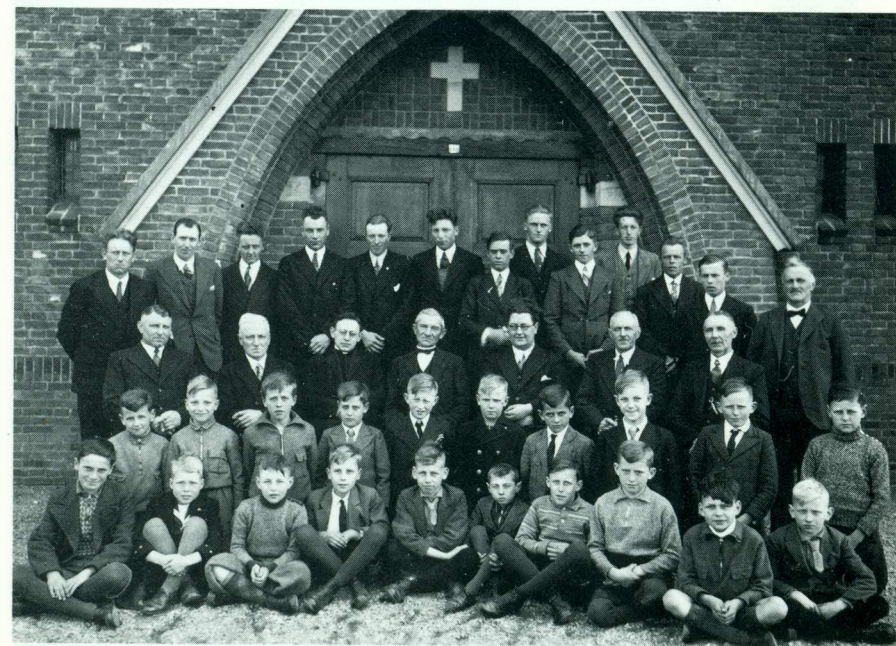
Volksgebruiken hadden de bijzondere belangstelling van Frans en werden door hem dan ook zoveel mogelijk in ere gehouden. Hij liet de kinderen er van genieten en gebruikte het onderwerp vaak als stof in zijn leerprogramma. De Sint bezocht ieder jaar in hoogst eigen persoon de school en iedere leerling kreeg dan een cadeautje. Wát een voorbereiding ging daaraan vooraf. Weken van tevoren werden door de leerlingen de wensbriefjes ingeleverd. Een groot deel van de organisatie werd aan zijn vrouw Rie overgedragen. Zij fietste de gehele omgeving af om aan al die wensen (wel of niet door de ouders ingegeven) zoveel mogelijk gevolg te kunnen geven.

Op het St. Nicolaasfeest zelf zat de hele school bij elkaar en wachtte vol ongeduld op wat 'Sinterklaasje bonne, bonne, bonne' zal komen brengen. Alvorens de klas binnen te komen sloeg de goedheiligman met zijn staf verscheidene malen krachtig tegen de deur, terwijl de begeleidende zwarte pietten dan gezamenlijk 'boeh!' riepen. Na deze shocktherapie trapte hij met zijn rechterschoen de deur open en bleef een tijdje op de drempel staan kijken. „Zijn hier nog stoute kinderen, die in de zak moeten“ vroeg dan de Sint. „Nee Sinterklaas“, antwoordde Frans en zijn leerlingen

dan in koor. Nadat de klas op de gebruikelijke wijze kenbaar had gemaakt dat hij welkom was, riep hij de leerlingen een voor een bij zich. Men moest dan vlak voor hem neerknielen, zo dicht mogelijk tegen zijn baard aan, waarin zich nog resten houtwol bevonden, wat menige leerling aan zijn heiligheid deed twifelen. Na het grote kinderfeest fietste Rie weer wekenlang door weer en wind om al die geschenken die niet helemaal naar wens waren, te ruilen.

Kerstmis

In zijn functie van directeur/dirigent bracht hij zijn jongens- en mannenkoor tot grote bekendheid. Week in, week uit, oefende hij met zijn koor de verschillende liturgische gezangen, het vrome Gregoriaans met zijn eindeloze neumen van het

1936 - Frans Fennis temidden van zijn koor voor de St. Martinuskerk.